

ROBERT L WOLKOFF:

Likformighet – Göran Perssons högsta mål?

De klassiska rabbinerna frågade vad det var som gjorde den bibliska staden Sodom så barbarisk. Ett svar kom i form av en legend att nykomlingar, innan de kom in, prövades av stadens invånare. De var tvungna att ligga på en pall av bestämt mått. Om nykomlingen var för kort, då sträcktes hans ben. Om han var för lång, högs de av.

Sodoms synd var alltså att dess invånare betraktade likformighet som det allra högsta målet.

Det var just denna berättelse som jag tänkte på då jag läste skolminister Göran Perssons uttalanden om valfrihet i utbildningen. Att en skolminister måste vara praktisk och tänka på effektivitet är solklart. Vad betyder det dock att vara "praktisk" och "effektiv" i utbildningsfrågor? 1800-talets störste judiska pedagog, rabbin Chajim från Volozhin sade, "Den som i en timma studerar med glädje kommer att lära sig oändligt mer än den som dagarna i ända studerar med svårmod". Det är kanske svårt att mäta glädje, men det är å andra sidan inte alls svårt att inse att barn som känner sig utestängda från förverkligandet av sina drömmar inte alls blir glada. Än mindre då resonerandet som ligger bakom denna utestängning är att deras föräldrar inte får välja en särskilt bra skola därför att särskilt bra skolor inte borde finnas. Detta är ett språk som byråkrater förstår, men inte barnen, och antagligen inte de flesta vuxna heller.

Vad är det då som vi lär våra barn? Vi lär dem att deras individuella personligheter saknar betydelse, att de är anonyma enheter i ett datoriserat system, att de inte har en unik begåvning, en unik uppgift som bara de kan fullborda. Vi lär dem att

sociologiska tillfälligheter (var man bor, hur mycket pengar ens föräldrar har) betyder allt och inre väsentligheter (kärlek till musik, nyfikenhet kring naturvetenskap, konstnärlig inspiration) inte något. Vi lär dem att individen inte är annat än ett lämpligt objekt (eller offer) för samhällsplanering, att någon annans drömmar är viktigare än ens egna, att rättvisa för alla skall uppnås genom rättvisa för ingen.

Ändå förväntar vi oss att de, vid slutet av sin utbildning, kommer att uppskatta människovärdet, ta sitt ansvar som moraliskt sett självständiga individer, och aldrig tillåta att andra människor förvandlas till objekt, till föremål för manipulering och förtryck.

Hur detta under skall ske framgår inte klart från skolministerns uttalande. Det bör vara uppenbart att något allvarligt har gått snett, att det finns en konflikt mellan det som man instinktivt vet är syftet med utbildning och den utformning av utbildning som vår politiska ledning har etablerat. Göran Persson gav (antagligen omedvetet) uttryck för detta då han sade, "... föräldrar ska aldrig kunna byta skola för att en annan skola skulle vara bättre. Då får vi omedelbart en segregation där starka föräldrar väljer åt sina barn medan andra låter bli".

"Segregation"? "Starka föräldrar"? "Låter bli" att välja? Dessa är nonsens-termer, eller rättare sagt, termer som vanligtvis har en betydelse, men inte just i Perssons uttalande. Ordet "segregation" kan inte tillämpas i en situation där alla får välja fritt och vissa gör ett visst val. Det finns inga "starka" föräldrar som väljer och "andra" som inte gör det. Att inte välja är också ett val, och, i synnerhet vad

gäller utbildning, ett ödesdigert val. Man kunde tro att en skolminister med bestämdhet skulle fördöma "att inte välja"-beteendet. Ingalunda. "Att inte välja" betyder att acceptera fantasin att någon annan kommer att sköta barnens utbildning; att någon expert, yrkesman, byråkrat eller politiker genom "trollkarlartad" samhällsplanering kan kompensera för den individuella ansträngning som krävs från var och en av oss. "Att inte välja", med andra ord, betyder att acceptera Göran Perssons ideologi, och överlåta till honom och hans parti att välja.

Det är alldeles uppenbart att allvarliga problem drabbar det svenska skolsystemet, och naturligtvis också barnen som har svikits av det. Det är inte svårt att förstå varför. "När" frågade rabbinerna "slutar de olärda akta kunskap? Så snart de lärda visar förakt för den." Och det är precis detta som skolministern gör.

Visserligen ser alla fram emot den tid då, som Göran Persson önskar, "alla skolor ska vara så bra att man inte behöver" välja. Den viktiga frågan – barnens fråga nu, i dag, i detta ögonblick – är emellertid vad han har för avsikt att göra innan dess.